

SUOMEN KUVALEHTI

SK 12 ▪ 24.3.2017 ▪ Hinta 6,90 €

NELOSEN UUTISET:
Näin ne tuhottiin

**MAAILMAN
VAARALLISIN TYÖ:**
Poliisi Afganistanissa

**ANTTON
RÖNNHOLM:**
Erilainen demari

VALMISTA TULI, OPE

Koulun käsityöopetus on vanhempi kuin Suomi. Nyt veistoa ja virkkausta kiskotaan digiaikaan.

Suomen koulujen käsityöluokissa ollaan siirtymässä kohti oppilaan yksilöllistä, monimateriaalista designprosessia. Sen tuloksena voi syntyä vaikkapa löylykauha.

TEKSTI SUSAN HEIKKINEN
KUVAT JARMO WRIGHT

VEISTOA,

■ Vitosluokkalaiset Eelis (vas.), Kalle, Aada ja Elina maalaavat lautapelejänsä. Opettaja Tapani Partiainen auttaa säilyttämään maaleja.

JEE

Hyvää huomenta kaikille!” Nelos- ja vitosluokkaiset nousevat palleiltaan höyläpenkkien äärestä.

”Hyvää huomenta Tapani-opettaja”, vastaa seitsemän pojan ja yhdeksän tytön kuoro **Tapani Partiaiselle**.

Alkamassa on aamun ensimmäinen kaksoistunti ja tekeillä lautapeli, itse ideoitu ja suunniteltu.

Kevätlukukauden tehtävänanto juontaa itsenäisyyden satavuotisjuhliin, perustelee opettaja. Peliala on nykyajan rahasampo, ja Suomessa luotu on klassikkopeli Afrikan tähtikin.

Sata vuotta täyttää myös lasten kotikaupunki Hyvinkää. Puolimatkan koulu, joka sijaitsee puolivälissä muinaista Helsinki–Hämeenlinna-tietä, on ehtinyt jo 102 vuoden ikään.

”Onks täällä muuten joku, jolla ei oo jotain kierrätysmateriaalia siinä pelissä vielä mukana”, kysyy Partiaainen. ”Napuloita, esteitä, tasoja? Kuinka moni on käyttänyt niitä maito- tai mehutölkin korkkeja?”

Oppilaat hajaantuvat määrätietoisesti tahoilleen. Haetaan omat suunnitelmapaperit ja keskeneräiset työt.

Maalaushuoneen pöytä täyttyy heti suihkivista siveltimistä, rimasta saatuista nopista ja vanerisista pelilaudoista.

Jere ja Kalle ideoivat rosvo ja poliisi-pelin sääntöjä samalla kun valmistavat pelilaudan kulisseeja.

”Kun rosvo ja poliisi tulee vastakkain, niin tulee taas se noppajuttu”, pojat suunnittelevat. ”Jos rosvo heittää isomman kun poliisi, niin rosvo pääsee karkuun. Ja jos poliisi heittää isomman kuin rosvo, se rosvo joutuu vankilaan.”

Jere hakee pätkän kaksi tuumaa kertaa kaksi tuumaa halkaisijaltaan olevaa puurimaa, puristaa sen höyläpenkin leukojen väliin ja sahaa siitä palan. Siitä tulee pelilaudalle kaupparakennus.

Luokkakaverin hakemasta pitkästä pyörörimasta taas tulee pelilaudan turvapaikkoja, jonne poliisit eivät pääse. Siinä harjoituu höyläpenkin käyttötaito, kun porukalla lukitaan rimaa aputappien avulla poikittain asentoon, jossa sitä voi sahata.

Mutta pitäisikö turvapaikkapalikat vielä maalata? ”Tai pistetään niihin ässä”, pojat tuumivat. ”Ja pistetään ohjeeseen johonkin, että S on sitten safehouse.”

Omatoimisista oppilaista huolimatta

opettajalla pitää kiirettä: ryhmä on iso ja kaikki vähän eri vaiheissa työtä.

”Katsokaas kaikki, kun on lähtenyt nopasta palanen”, Partiaainen herättää kaikkien huomion veistosalissa. Puu lohkeaa, jos poraa liian lähelle reunaa, hän muistuttaa, mutta lohkeaman voi pelastaa huomaamattomaksi liimalla ja sahanpurulla.

Sitten opettajan onkin riennettävä sävyttämään maaleja oppilaille – aivan vielä hän ei uskalla antaa heidän annostella

■ 5A:n Aaro leikkaa dinosauruksen kaavaa, Miko seurailee taustalta. Päähine löytyi näytelmätarvikevarastosta.

Suomen koulujen käsityöopetus mullistui syksyllä 2016. Ainakin periaatteessa.

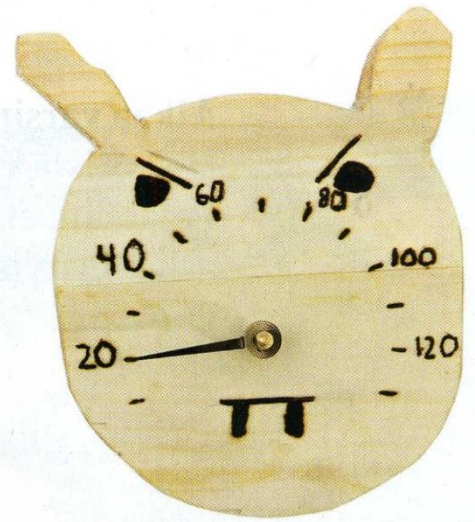
väritiivisteitä ilman valvontaa. Ja vielä olisi ennätettävä antaa erityistä huomiota uudelle maahanmuuttajaoppilaille, joka on ilmestynyt luokkaan tänään eikä osaa vielä suomea.

Koulun käsityöopetus mullistui syksyllä 2016. Ainakin periaatteessa. Perinteistä jakoa tekstiili- ja tekniseen työhön ei enää alakoulussa ole. Syksyllä voimaan tullessa peruskoulun opintosuunnitelmassa on vain yksi käsityö-niminen oppiaine. Siinä valmistetaan esineitä niin pehmeistä kuin kovistakin materiaaleista. Yläkoulun

valinnaisaineina tekninen ja tekstiilityö säilyvät, jos kouluissa niin päätetään.

Kun kansakoululaitos perustettiin 1860-luvulla, alettiin tytöille opettaa perinteiseen naisten elämäntapaan kuuluneita töitä ja pojille miesten. Työt neuloivat, punoivat ja kehräsivät, pojat valmistivat kotitalouden puiset tarvekalut.

Suomi oli globaali edelläkävijä. Ensimmäisenä maailmassa juuri Suomen suuriruhtinaskunnassa käsitöistä tuli pakollinen kouluaine. Täältä se levisi ensin Ruotsiin ja sieltä muualle teollistuvien maihin.

■ Syyslukukaudella syntynyt, oppilaan suunnittelema saunan lämpömittari.

Peruskoulun tulo 1970-luvulla lopetti sukupuolijaon. Mutta jossain vaiheessa alakoulua on täytynyt aina suuntautua jompaankumpaan käsityöaineeseen. Ani harva poika on valinnut tekstiilityötä, työtöistä taas tekniisiin on suuntautunut viime vuosina 30–40 prosenttia.

Tulevaisuuden visioissa käsityön ydin on kokonainen designprosessi, olipa materiaali mitä tahansa.

Oppilasideoita itsenäisesti esineen, vaikkapa jakkaran, jonka hän sitten suunnittelee tietoteknisin apuvälinein. Hän hitsaa metallirungon ja ompelee pehmustetyynyä. Sitten hän dokumentoi työnsä digitaalisesti ja kirjoittaa arvion työprosessin onnistumisesta.

Käytännössä elämä kouluissa jatkuu vielä pitkään tutun näköisenä. Opetussuunnitelmat uusitaan kerran vuosikymmenessä, mutta kouluja ja niiden käsityöluokkia saneerataan kerran 40 tai 50 vuodessa.

Jos Puolimatkan koulun 5A:n Jere ja Kalle nyt keksisivät tarvitsevansa pelilautansa kankaisen elementin, he kävelisivät 50 metrin matkan läpi kolmen palon oven ja läpi toisen teknisen työn luokan, jossa kahdeksaluokkalaisten juuri juottavat elektroniikkatöitä. Sitten läpi aulan ja ylös portaita, koputtamaan tekstiilikäsityöluokan punaista ovea. ▶

■ 7A:n liris työkalukaapilla.

Aikaa varsinaiselle käsityölle jää entistä vähemmän. Pelätään, että se on huono asia – erityisesti poikien kannalta.

Veistoluokan rouskeen ja hiekkaperin sihinän jälkeen punaisen oven takana on aivan eri maailma.

Luokassa käy tasainen pulina ja kiherrys. Ompelukone säksättää hetken, neulepuikko kilahtaa toiseen.

Opettaja **Sanna Koskivirralla** on pos-sutossut.

”Oi, oi, oi, ihanat!” ihastelee opettaja koukeroisia koristekuvioita oppilaan paperissa. ”Täydelliset meidän leikkurille. Siit tulee tosi nätti.”

Sapluunaleikkuri, opettajan ylpeys, nököttää sivupöydällä. Se leikkaa kädenkäänteessä mistä tahansa piirroskuvasta painosapluunan. Leikkaustaidon puute ei tule esteeksi, ja oppilas saa painettua tyynyyn tai paitaan juuri sellaisen kuvan kuin haluaa.

Syksyllä tämä puoli luokasta teki omat lautapelinsä puutyöpuolella, vuodenvaihteessa ryhmät vaihtoivat paikkaa.

Milla tuputtaa omaan tyynyinpääl-liseensä pinkkiä väriä sapluunan läpi. ”DOG” on koiranystävän oma design.

Kristo kiinnittää vieressä kaavaa kankaaseen nuppineuloilla. Siitä tulee Poké-mon-aiheinen tyyny.

”Tää kaulahuivi kutittaa! Sanna, pitäis-kö tän kutittaa?” tuskaillaan työpöydäs-sä valmistuneiden neuletöiden äärestä.

Kaksoistunti on lopuillaan, siivoami-nen alkaa. Poikakaksikko ei oikein jaksa keskittyä, vaeltelee ja pälättää.

”Me ollaan aikamoisii pellei”, tietää toinen vilkastuksista.

”Oma paikka, hiljaisuus. Tiedätte mi-hin tunti loppuu. Se loppuu kun tavarat on paikoillaan”, opettaja ilmoittaa. ”Aaro, dinosauruksen häntä on edelleen pöy-dällä!”

Kuinka käy poikien? Siitä moni on huolissaan käsityön opetussuunnitel-man uudistuttua.

Oppilaan on tehtävä yhä enemmän tietotyötä. Aikaa konkreettiselle käsien käytölle jää vähemmän. Ja pelätään, että se on erityisesti poikien kannalta huono asia.

Sanna Koskivirta on 20 vuoden työ-uransa aikana nähnyt monta kertaa, kuinka muuten kehnosti koulussa me-nestyvät oppilaat luovat käsityötunneilla suoranaisia taideteoksia.

Käykö niin, että tällaisilta oppilailta häviää se ainoa alue, jossa voi loistaa? Se olisi hänestä suuri sääli.

■ 5A:n Kristo leikkaa kankaasta tyynyn osia.

■ Seiskaluokkalaisen valmistama dvd-hylly.

”Tänään päästiin hirmuisen hyvin eteenpäin!”, Sanna Koskivirta kehuu luokka loppuksi. ”Te saitte tosi paljon kankaita leikattua. Ja tuli valmiita neuletöitä.”

Opettaja asettaa levottomille pojille tavoitteen: ensi kerralla näiden ääni ei saa kuulua luokassa koko ajan. Jos he onnistuvat, koko luokka saa palkinnon.

”Joo, mä tsemppaan nyt”, pelleilijä ilmoittaa.

”Ja mäkin yritän”, sanoo toinen. ”Jos mä unohdan sen, sanokaa mulle sit.”

Opettajainhuoneessa **Elias Lönnro-**
tin kipsipää kuuntelee, kuinka kah-
vinkeitin porisee.

Sekä Sanna Koskivirralla että teknisen työn opettaja **Mikael Antinsalolla** on aamupäivällä hyppytunti.

Vuosikymmenten ajan aineenopettajat ovat erikoistuneet joko teknisten tai tekstiilitöiden opettajiksi. Vasta ensi syksynä aloittavat Rauman opettajankoulutuslaitoksella ensimmäiset yhteisen käsityöaineen opettajaopiskelijat.

Useimmissa Suomen kouluissa opete-

taan käsityötä vielä pitkään kahden opettajan yhteistyönä.

Kuinka Puolimatkan koulussa jatkossa toteutuu oppilaan yksilöllinen, monimateriaalinen designprosessi?

”Kun joku jakaisikin sen kultajyvän meidän kanssa”, Koskivirta nauraa.

Eivät he vielä tiedä, mikä on järkevä ja turvallinen tapa. Se vaatii vielä paljon koulukohtaista päähkäilyä.

Entä mitä pitäisi ihmisen osata, mitä työkaluja ja koneita hallita? Edes Hyvin-kää, perinteikäs koneteollisuus- ja villa- ▶

Opettaja tietää saumanvarat ja pääntiet mutta senkin, kuka ysin pojista on seiskatyttöjen mielestä se ihanin.

tehdaspaikkakunta, ei ole vielä määritellyt yhteisesti, mitä kaikkia konkreettisia käsityötaitoja hyvinkääläislasten olisi nyt peruskoulussa opittava. Mutta suunniteltava, digitoitava ja dokumentoitava on.

Koulukäsityöt ovat osa suomalaisten kollektiivista muistia. Kuka naputteli vanerista ja pikku nauloista fortunapelin, kuka veisti raakapuusta viestikapulan. Kuka muistaa flanelippyjaman, kuka epäsymmetriset villasukat ja patalapun.

Hyvät tekijät kantoivat koulusta kotiin toinen toistaan taidokkaampia tuotteita.

Tulevaisuudessa niin ei ehkä ole. Jos ennen ehdittiin tehdä monta sellaista tuotetta, joissa harjaantui vaikka saumurin käyttö tai MIG-hitsaustaito, jatkossa kutakin taitoa ehditään paremminkin vain kokeilla. Materiaaleja ja työmenetelmiä on paljon enemmän, mutta tunteja ei tule lisää.

Maailma on muuttunut.

1800-luvulla käsityötaitoissa nähtiin elinkeino, pelastus nälkävuosien kuritettavalle maaseudulle.

Sitten tarvittiin taitavia käsiä teollisuuden tarpeisiin valmistamaan tuotteita.

Ja nyt kun koneet tekevät työt, yhteiskunta tarvitsee ihmisiä suunnittelemaan tuotteet ja ohjelmoimaan koneet.

Ei ihminen sentään pelkkä tuotantoväline ole ollut. Käsillä tekeminen on nähty koulussa myös yhtenä keinona kasvattaa kunkin aikakauden käsitysten mukaisia hyviä ihmisiä.

Yleissivistyneitä. Työtä arvostavia. Yksilöllisesti luovia. Tasapainoisia. Mielihyvää tuntevia.

Dvd-teline puusta ja metallista, rautalankatyö, sorvaustyö.

Siinä Puolimatkan koulun viioviimeinen seiskaluokkalaisten nykymuotoisen teknisen työn kevätohjelman. Perjantai-iltapäivän kolmoistunti alkaa.

Viimeiset telineet ovat valmistuneet, ja **Atella** on ohjelmassa itsearvioinnin

kirjoittaminen ihan perinteiselle paperille. Vielä ei digitaalista ympäristöä ole tähän luokkatilaan integroitu.

Helpointa oli: varmaankin silmän kiinnitys.

Levyhyllyn teemana oli yksisilmäinen pelihahmo Mini P.E.K.K.A. pelistä *Clash Royale*.

■ **Teknisen työn kolmoistunnin loppukevennyksen 7A:n Rasmus (vas.), Teemu ja Katri kiisaavat, kuka nopeimmin kaataa palikat ohjelmitavalla Vex-robotilla.**

sain siellä kotona lojuu metallityöklassikkokin, kuparista pakotettu ja varreltaan kierteelle väännetty löylykauha. Joutilaana, koska ei ole saunaa.

Takahöyläpenkin poika nojaa pitkään kättä poskeensa. Mitähän valmistaisi rautalangasta?

”Tulee mieleen niinku monii ideoita mut ku ajattelee päässä niin ne ei toimi.”

Muut ovat kehitelleet rautalangasta seinäkoristeen, muovitetun hedelmäkorin ja piirustus-alustan (josta Teemu arvioi itse saavansa 9-, mutta saakin Mikael Antinsalolta täyden yhdeksikön).

Ja uistintelineen. Yhdessä kolmoistunnissa Rasmus ideoi pienen nelijalkaisen häkkyrän, pätkii rautalangasta voimapihdeillä, taivuttaa osat ja käväisee kuuma-työhuoneessa pistehitsaamassa ne yhteen – ja niin hienoimman uistimen voi säilyttää roikkumassa näkyvillä sen sijaan että se lojuisi pakin pohjalla.

Samaan aikaan koulupäivä ja -viikko lähestyvät loppuaan myös tekstiilityön luokassa.

Inka on joutunut ratkomaan epäsiistin kohdan hupparinsaumasta.

Alena, tai oikeastaan kirjova ompelukone, on saanut paukuttettua koetilkun valmiiksi. Siinä komeilee nyt urheilulinemerkin logo, jonka Alena on alun perin itse valinnut, skannannut ja sitten siivonnut ylimääräisistä pikseleistä.

Siitäkin laitteesta opettaja Sanna Koskivirta on iloinen. Vaikka työn tekee kone, sen hieno kirjontajälki saattaa olla se ratkaiseva elämys, joka ansiosta oppilaila herää innostus käsitöihin. Loistavat taidot eivät ole pääasia, vaan myönteisen asenne.

Päivän päätteeksi ysiluokan pojat pöhlättävät luokkaan valkoiset t-paidat mukanaan. Se on sovittu juttu: he haluavat painaa paitoihinsa porukan oman logon.

Koskivirta opastaa, miten painoseulaa käytetään. Tujaus mustaa värimössöä sapluunan päälle, lastalla väri edes ja takaisin.

Kun pojat ovat poistuneet, tytöt menevät tutkimaan kuivuvia paitoja.

”Kenen paita tää on?”

”Älä nyt nuuhki sitä!”

Opettajaa hymyilyttää.

Hän tietää puolipylväät, saumanvarat ja päantiet, mutta kyllä hän tietää senkin, kuka ysin pojista on juuri tällä hetkellä se seiskatyttöjen mielestä ihanin. **SK**

Vaikeinta oli: taltan käyttö.

”Tähän piti tehdä taltalla tämmöset raot. Liikaa voimaa menee helposti.”

Onnistuin parhaiten: maalauksessa. Onnistuin huonoiten: ideoinnissa koska en katsonut sarvien kiinnitysvaihetta.

Pelihahmon hankalanmuotoiset sarvet jäivät kiinnittämättä. Mutta ehkä vaa-

ri, rakentajaihmissä kun on, keksii myöhemmin keinon.

Omiakin projekteja oppilailla on.

Iris vääntää opettajan avustuksella kanteja metallilevyyn, josta tulee vaatelineen kenkätaaso.

Katri taas maalaa puulaatikkoa, koska dvd-telineelle ei olisi ollut käyttöä. Jos-

■ **Klassikko. Kuparista pakotettuja puukahvaisia löylykauhoja on valmistettu kouluissa vuosikymmeniä.**